

AKADEMICKÝ BULLETIN

Akademie věd
České republiky

e-magazín AV ČR 03 2022

AA BB

POMÁHÁME

Akademie věd podpoří ukrajinské vědce

For
English,
click
here

Inspirující osobnosti spojily
kariéru s Akademií věd

Ruská válečná agrese
ohrožuje naše hodnoty

Galerie Věda a umění
spojuje krásu s bádáním

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

přijměte pozvání k přečtení březnového čísla e-časopisu *AB / Akademický bulletin*. Původně jsme jej chtěli věnovat jinému tématu, ovšem události z 24. února 2022 nás vedly k tomu, abychom nejnovější číslo zaměřili na to, jak Akademie věd ČR zareagovala na agresí Ruské federace a Běloruska vůči Ukrajině.

Proti invazi a porušení mezinárodního práva jsme se kategoricky vymezili. Přerušili jsme smlouvy o vědecké spolupráci se státními institucemi Ruské federace a Běloruské republiky a na blíže nespecifikované období doporučili zastavit také související aktivity, jež realizují naše pracoviště. Považujeme to za jediný možný postoj. S ohledem na aktuální okolnosti vylučujeme, že bychom spolupracovali s institucemi ze zemí, které nerespektují základní hodnoty, k nimž se hlásíme a jimž věříme. Obnovit vztahy můžeme v situaci, až Rusko a Bělorusko zastaví svou bezdůvodnou agresí a konflikt vyřeší mírovou cestou.

Nezůstáváme ale jen u morální podpory Ukrajiny a přicházíme s konkrétní pomocí – stipendijním programem *Researchers at Risk Fellowship*. Hlásit se do něj až do konce září 2022 mohou výzkumní pracovníci, kteří svou zemi kvůli válce opouštějí. S příchodem jim pomáhají naši kolegové z centra Euraxess.

Prozatím podpoříme až padesát vědců, kteří své nové působiště naleznou na některém z pracovišť Akademie věd ČR.

Naším ústavům bych v této souvislosti chtěla poděkovat za spontánní vlnu solidarity a nabídku pomoci, s níž přicházejí také z vlastní iniciativy. Naplňuje mne hrdostí, že jsme se společně, jako jedna instituce, postavili na správnou stranu obrany hodnot civilizovaného světa i akademických svobod.

Eva Zažímalová

EDITORIAL

Úvodní slovo – Eva Zažímalová 2
předsedkyně Akademie věd ČR

KRÁTKÉ ZPRÁVY

Z Akademie 4

OCENĚNÍ

Inspirující osobnosti spojily kariéru
s Akademií věd 8

Dvojice fyziologů převzala medaili
Jana Evangelisty Purkyně 9

TÉMA

Stojíme za Ukrajinou
Akademie věd ČR a její pracoviště prakticky okamžitě
reagovaly na události, které přinesla invaze Ruské
federace na území Ukrajiny 24. února 2022. Jakou pomoc
nabízejí vědcům a vědkyním, kteří svou zemi musejí
opustit? Naleznou uplatnění v naší instituci? 10

Věda bez hranic 15

TOPIC

We stand with Ukraine
The Czech Academy of Sciences and its research
institutes responded immediately to the events brought
about by the invasion of Ukraine by the Russian
Federation on 24 February 2022. What kind of aid
has it specifically offered to researchers who have had
to leave their home country? Will they be able to find
employment at the Academy? 16

Science without borders 20

NÁZORY

Podat pomocnou ruku 22

NAŠE MÍSTA

Galerie v srdci Akademie věd na Národní 24

KNIHY

Nové knihy 26

SUMMARY
Věda fotogenická 28

**#VĚDASTOJÍZAUKRAJINOU
WE SUPPORT UKRAINE!**

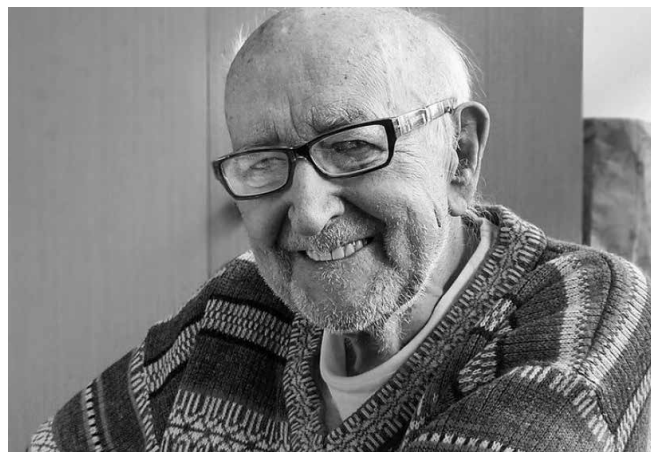
Akademie věd
České republiky
Czech Academy
of Sciences

Zemřel první polistopadový ředitel Matematického ústavu AV ČR

Ve věku 95 let zemřel Jaroslav Kurzweil, první polistopadový ředitel a emeritní pracovník [Matematického ústavu AV ČR](#). Významně přispěl k rozvoji české a světové matematiky a po desetiletí patřil k nejvýraznějším reprezentantům československé matematiky. Patřil mezi zakládající členy Učené společnosti ČR. V roce 1997 převzal od prezidenta republiky medaili Za zásluhy prvního stupně. V roce 2006 obdržel Národní cenu vlády Česká hlava za vynikající příspěvek české vědě.

Více se dočtete [zde](#) »

Exkurze v laserových centrech i setkání s předsedkyní: senátoři navštívili Akademii věd

S informacemi o současném dění v Akademii věd ČR se 23. března 2022 seznámil Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu ČR. Delegaci vedl Jiří Drahoš, který zavítal do známého prostředí na Národní třídě v Praze – Akademii věd ČR předsedal v letech 2009–2017. Aktéři jednání diskutovali se současnou předsedkyní Evou Zažimalovou a dalšími členy Akademické rady AV ČR o směřování naší instituce, prohlédli si prostory Knihovny AV ČR a následně se přesunuli na exkurzi do Dolních Břežan, kde se nacházejí špičková laserová centra [Eli Beamlines](#) a [HiLase](#).

Více se dočtete [zde](#) »

Onemocnění covid-19 a racionalita: pandemie v kontextu vědních oborů

Pandemie dopadá na většinu aspektů života. Její vliv pocítujeme nejen na našem zdraví, ale také v uvažování. „Každý si musíme vystavět vlastní imunitu. Nejen fyzickou, ale také imunitu myšlení,“ zaznělo od filozofa Davida Černého z [Ústavu státu a práva AV ČR](#) na konferenci [Racionální přístupy ke covidu-19 napříč disciplínami](#), která se konala 8. března 2022. Na další a často opomíjené aspekty pandemie se během konference Centra Karla Čapka pro studium hodnot ve vědě a technice zaměřili experti z oblastí přírodních i společenských věd. Věnovali se dopadům nemoci na psychické zdraví i sociální chování. Tématem byly i dezinformace, hoaxy a hrozby, které pramení z jejich šíření. V současnosti totiž sledujeme ztrátu schopnosti rozlišovat mezi správnými a špatnými názory. Nesprávné myšlení, utvrzené ve svých názorech, je nejen v období pandemie nebezpečné. „Ideálem je rozumný člověk, který je zároveň ctnostný. Nebojí se vzdělávat a poučit. Přiznat, že se mýlil,“ říká David Černý.

Více se dočtete [zde](#) »

Akademie věd ocenila historika českých dějin Marka Cornwalla

Akademie věd ČR udělila britskému historikovi Marku Cornwallovi Čestnou oborovou medaili Františka Palackého za zásluhy v historických vědách. Expert na středoevropské dějiny 19. a 20. století ocenění převzal 28. března 2022 v Goethe-Institutu v Praze při příležitosti představení českého překladu knihy *Čertova zed' (The Devil's Wall)*. V díle otevírá dosud tabuizované téma vztahu mládí, homosexuality a nacionalismu. Profesor moderních evropských dějin na Univerzitě v Southamptonu Mark Cornwall se zaměřuje především na pozdní habsburskou říši a problematiku česko-německých vztahů. „Stejně jako František Palacký sehrál velmi významnou úlohu v rozvoji českého národního života a jeho vzdělanosti, tak i profesor Cornwallovi patří dík za péči, kterou věnuje rozličným tématům spojeným s našimi dějinami,“ řekl během ceremoniálu místopředseda Akademie věd ČR Ondřej Beránek. Poděkoval mu také za dlouhodobé rozvíjení česko-britských vztahů a propagaci českých studií ve Spojeném království. V pražském Goethe-Institutu představil Mark Cornwall český překlad knihy *Čertova zed'. Život a smrt Heinze Ruthy*. Otevírá v ní novou perspektivu česko-německých vztahů. Zpochybňuje představu, že všichni sudetští Němci nutně museli být nacisty a nabízí nový pohled na britský appeasement vůči Hitlerovi. Zabývá se také problematikou potlačené sexuality. Historik v knize oživil zapomenutý příběh spolupracovníka Konrada Henleina Heinze Ruthy, který byl v roce 1937 obviněn ze svádění mladíků. Ve vězení spáchal sebevraždu. Průkopníka sudetoněmeckého hnutí mládeže ze severu Čech se Němci následně snažili vymazat z paměti. Kniha vyšla v Nakladatelství Academia ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR již loni. Do Prahy se ale její autor dostal kvůli pandemii covidu-19 až nyní.

Více se dočtete [zde](#) »

Imunitní buňky se vzájemně učí rozlišovat patogeny od buněk těla

Vědeckému týmu z Ústavu molekulární genetiky AV ČR se podařilo popsat jeden z principů, kterým naše imunitní buňky rozpoznávají patogeny od těla vlastních molekul. Rozlišování se děje díky systému, který vědci připodobňují k „zásilkové službě“. Učitelské buňky těm učícím se cíleně přeposílají informace, jak bezpečné molekuly vypadají. Studii otiskl prestižní vědecký časopis *eLife*. Správně fungující imunita živého organismu vyžaduje rovnováhu. Imunitní bílé krvinky, takzvané T-lymfocyty, ho musejí chránit před patogeny, ale zároveň nesmějí vyvolávat škodlivé reakce a působit proti vlastnímu tělu. Projevem takových agresivních reakcí mohou být autoimunitní onemocnění, jako je cukrovka prvního typu, roztroušená skleróza nebo různé druhy alergií. Aby T-lymfocyty spolehlivě rozpoznaly patogeny od těla vlastních buněk, procházejí jakýmsi školením. To probíhá v brzlíku. V tomto malém, ale důležitém orgánu mezi hrudní kostí a plicemi mají školící proces na starosti především epitelové buňky na povrchu brzlíku a takzvané dendritické buňky. Ty imunitním bílým krvinkám ukazují různé, tělu vlastní molekuly zvané antigeny. Díky tomu se je T-lymfocyty naučí rozpoznávat a neútočit na ně. Křehký vztah mezi fungující imunitou a dendritickými buňkami je vědcům dobře známý. „Buňky v brzlíku mají na svém povrchu speciální receptory k rozpoznání bakteriálních a virových složek. Zkusili jsme je cíleně vypnout na myších a sledovali, co to udělá,“ popisuje výzkum Matouš Vobořil z týmu Dominika Filippa. „Opravdu začaly být hodně nemocné, byly náchylnější k zánětům střev, rozvoji cukrovky a dalších autoimunitních chorob.“ Pro molekulární genetiky také není tajemstvím, že tyto dendritické buňky spolu interagují a navzájem si své antigeny vyměňují. Systém funguje tak, že na jedné straně stojí školící buňky, které antigeny nějakého typu už mají. Tito distributoři je následně odešlou jiným buňkám, příjemcům. Distribuce antigenů tak připomíná imunitní zásilkovou službu. Týmu vědců pod vedením Dominika Filippa z Ústavu molekulární genetiky AV ČR se podařilo prokázat, že tato distribuce není nikterak náhodná. Některé buňky si totiž cíleně vybírají, kam a komu antigeny zašlou a kdo bude jejich adresátem. Připodobnění se zásilkovou službou je tedy přiléhavé.

Více se dočtete [zde](#) »

Rozmnožování rostlin pomáhají podobné hormony jako u živočichů

Pohlavní rozmnožování kvetoucích rostlin ovlivňuje rostlinný hormon ze skupiny takzvaných brassinosteroidů. Je nezbytný pro správný vývoj vajíček v semeníku a raných zárodků krátce po oplození. Objev argentinských a českých vědců z [Ústavu experimentální botaniky AV ČR](#) by mohl mít význam při hledání metod ke zvyšování výnosů plodin. Výsledky publikoval časopis [PNAS](#).

Více se dočtete [zde](#) »

Přístroj českých vědců se na Mars nevydá, start sondy přerušila válka

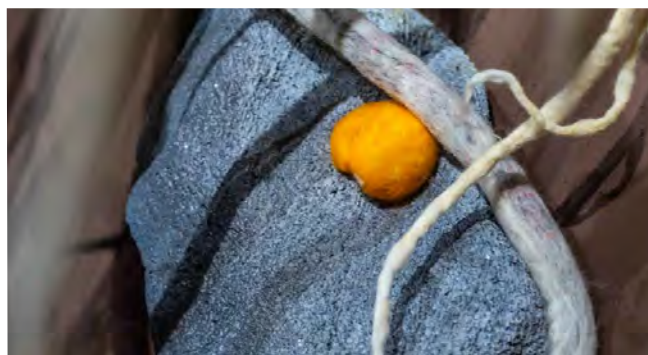
V nejbližší době se nedozvíme, jsou-li na Marsu atmosférické výboje způsobené nabíjením poletujícího prachu, ani jestli se mohou elektromagnetické vlny na slyšitelných kmitočtech šířit z kosmického okolí rudé planety až na její povrch. Evropská kosmická agentura 17. března 2022 pozastavila projekt sondy ExoMars 2022, jejíž součástí je český přístroj. Stalo se tak v reakci na ruskou agresi vůči Ukrajině.

Více se dočtete [zde](#) »

Výstava odhaluje skrytou krásu a bohatý život rostlin pod zemí

Lákají vůněmi, barevnými květy, chutnými plody nebo rozmanitými listy. Velkou část těla mají ale rostliny ukrytou pod zemí. Jak vypadají kořeny různých druhů a jaká je jejich funkce? Výstava [Botanického ústavu AV ČR Tajemný svět rostlinného podzemí](#) v Galerii Věda a umění ukazuje půvaby skrytých částí rostlin, které běžně lidské oko nevidí.

Více se dočtete [zde](#) »

Dobrý život a dobrá smrt: dvojice publikací zkoumá možnosti eutanazie

Téma eutanazie, dobrovolné smrti za pomoci lékaře, je citlivé. Spojuje totiž poznatky mnoha oborů od lékařství a psychologie až po aplikovanou etiku a filozofii. Aby byla diskuse o asistované smrti otevřenější, vydali odborníci z Akademie věd ČR dvojici publikací, která problematiku eutanazie podrobně zkoumá a zpřístupňuje. Kniha [Obrana asistované smrti](#) Tomáše Hříbka argumentuje ve prospěch uzákonění eutanazie, přesto neponechává bez odpovědi ani důvody odpůrců. David Černý v publikaci [Eutanazie a dobrý život](#) zvolil odlišnou strategii a přistoupil k problému z pozice teorie dobrého života, takzvaného welfaru.

Více se dočtete [zde](#) »

Inspirující osobnosti spojily kariéru s Akademií věd

Badatelské osobnosti, které se zasloužily o rozvoj Akademie věd ČR, převzaly 4. března 2022 čestné medaile. **Mezi oceněnými jsou matematika Jana Musilová a historička Lydia Petráňová, in memoriam získali ocenění chemici Bohumil Štíbr a Karel Ulbrich.**

Předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová úvodem ceremoniálu v Lannově vile v pražské Bubenči vyzdvihla, že každé z letošních ocenění odráží nejen vědeckou kariéru laureátů, ale také jejich osobnostní kvality: „Máme čest ocenit čtveřici osobností, které jsou vedle své nezpochybnitelné erudice nositeli vysokého morálního kreditu, kterým se můžeme inspirovat.“

Čestná medaile Za zásluhy o Akademii věd ČR se uděluje za aktivity v oblasti organizování vědy a zajišťování infrastruktury výzkumu a vývoje. Letos ocenění převzaly Jana Musilová, odbornice v teoretické a matematické fyzice, a Lydia Petráňová, uznávaná historička a etnoložka.

Nejvýznamnější vědecké ocenění De scientia et humanitate optime meritis uděluje Akademie věd ČR vynikajícím vědeckým osobnostem za zvláště záslužnou činnost v oblasti vědy a humanitních idejí. Laureáty se tentokrát stali chemikové Karel Ulbrich a Bohumil Štíbr.

PRINCIPY, NA KTERÝCH STOJÍ HODNOCENÍ

Jana Musilová zahájila kariéru učitelstvím matematiky a fyziky na Přírodovědecké fakultě MU v Brně. Brněnskou *alma mater* po studiu neopustila a spojila s ní své další akademické působení. V roce 2003 byla jmenována profesorkou v oboru obecná fyzika a matematická fyzika. V současnosti působí v Ústavu teoretické fyziky a astrofyziky. „Kromě vědeckého bádání se obsáhle věnuje pedagogickým aktivitám. Právě za ně

ji zvláště obdivuji,“ ocenila vědeckou kolegyni místopředsedkyně Akademie věd ČR Ilona Müllerová.

Jana Musilová začala působit v Akademii věd ČR v dubnu roku 2006, kdy se stala členkou Akademického sněmu AV ČR. Od roku 2009 zasedala po tři funkční období také ve Vědecké radě AV ČR – významně se angažovala v Komisi pro etiku vědecké práce. Od roku 2013 zastávala funkci předsedkyně pracovní skupiny, která se věnovala hodnocení výzkumné a odborné činnosti pracovišť. Sehrála tedy klíčovou roli v přípravě a realizaci základních principů, ze kterých Akademie věd ČR v současnosti vychází. Nejen za tyto aktivity jí Eva Zažímalová poděkovala: „Akademii věd věnovala velkou část své osobnosti.“

KARIÉRA SPOJENÁ S AKADEMIÍ VĚD

Lydia Petráňová se jako badatelka soustřeďuje na tradiční lidovou kulturu a na dějiny kultury obecně. Patří mezi nejvýznamnější evropské odbornice ve výzkumu dějin hmotné kultury, dějin stravování, zvyků a tradic venkovského lidu. Působí v oddělení historické etnologie [Etnologického ústavu AV ČR](#). Vyučuje na Univerzitě Karlově, podstatně přispěla ke zvýšení úrovně výuky historie a etnologie. Odborníci oceňují její přínos pro poznání naší hmotné kultury. V minulosti obdržela také ocenění De scientia et humanitate optime meritis.

Čestnou medaili oceňuje Akademie věd ČR její působení v této instituci: byla členkou Akademického sněmu AV ČR, později zasedala v Akademické

radě AV ČR. Působila i jako místopředsedkyně Akademie věd ČR, když odpovídala za organizaci humanitního a společenskovo vědního výzkumu.

Bývalá předsedkyně Akademie věd ČR Helena Illnerová vyzdvihla především schopnosti Lydie Petráňové organizovat a vcítit se do kolegů: „Byla vždy zodpovědná, pečlivá a především spravedlivá. Hluboce rozumí nejen vědecké problematice, ale také mezilidským vztahům. Přínos Lydie Petráňové pro rozvoj vědy v Česku je nedocenitelný.“

Působila rovněž v Komisi pro etiku vědecké práce, kterou i vedla jako předsedkyně. „Děkujeme vám za neocenitelný a lidský přístup, jak ke svým kolegům, tak k práci pro Akademii věd ČR,“ poblahopřála laureátce Eva Zažímalová při předávání ocenění.

ZAKLADATEL BOROVÉ CHEMIE

Bohumil Štíbr byl jeden z nejvýznamnějších a nejrespektovanějších anorganických chemiků. Dlouhodobě působil v [Ústavu anorganické chemie AV ČR](#). Jako jeden ze zakladatelů české školy borové chemie vychoval několik generací současných odborníků. V jejím čele stál celé čtvrtstoletí.

Českým chemikům pomáhal budovat renomé v zahraničí, položil základy mezinárodní spolupráce, která dodnes přináší vědecké výsledky. Práce Bohumila Štíbra a jeho kolegů vyústila v přibližně 150 vědeckých prací.

„Podařilo se mu pozvednout kvalitu české anorganické chemie,“ připomíná Bohumír Grüner z Ústavu anorganické chemie AV ČR a dodává: „Mimo jiné

Na snímku zleva Pavel Ulbrich, syn Karla Ulbricha, Zuzana Štibrová, dcera Bohumila Štibra, a laureátky medaile Za zásluhy o Akademii věd ČR Lydia Petránová a Jana Musilová

pomáhal organizovat první konferenci o tomto oboru, kterou uspořádala světová borová komunita. V současnosti jde o tradiční konferenci, konalo se již šestnáct ročníků.“

Za dlouholetou snahu o úspěchy při navazování mezinárodní spolupráce obdržel v roce 2001 Cenu Humboldtovy nadace. V roce 2006 získal Cenu Akademie věd ČR za vynikající výsledky ve výzkumu.

NEPOLEVIT VE VĚDECKÉM ÚSILÍ

Makromolekulární chemik a dlouholetý člen Vědecké rady AV ČR **Karel**

Ulbrich byl spoluautorem celkem 37 patentů a držitelem mezinárodních i domácích vědeckých ocenění. Je autorem tří stovek vědeckých prací. Se svým týmem se věnoval rozpustným polymerním nosičům a problémům genové terapie.

„Vše dělal poctivě a s mimořádným nasazením. Když podepsal vzorek uvařených polymerů, mohli jsme se na tento vzorek naprosto spolehnout,“ připomíná nezdolnou pracovní morálku svého kolegy mikrobioložka Blanka Říhová a dodává, že navzdory tomu, jak byl Karel Ulbrich pracovitý, zůstával pořád skromný.

Karel Ulbrich vedl oddělení biolokařských polymerů v [Ústavu makromolekulární chemie AV ČR](#). Později se stal také ředitelem ústavu. „V jeho bibliografii přitom nepoznáte, že se vedle vědy věnoval celých osm let také této vedoucí pozici. Ani na chvíli však nepolevil v obvyklém vědeckém úsilí,“ dodává Blanka Říhová.

Karel Ulbrich svou kariéru spojil s Akademií věd ČR dlouhodobě. Po roce 2007 působil jako člen grémia pro vědecký titul, později ve Vědecké radě AV ČR. Mimořádný je jeho přínos v popularizaci. Vliv jeho nadšení na mladé vědce je neustále patrný. ●

DVOJICE FYZIOLOGŮ PŘEVZALA MEDAILI JANA EVANGELISTY PURKYNĚ

Renomovaní badatelé Jan Kopecký a Josef Zicha z Fyziologického ústavu AV ČR převzali 1. března 2022 Čestnou oborovou medaili Jana Evangelisty Purkyně za zásluhy v biomedicínských vědách. Ocenění uděluje Akademie věd ČR od roku 1965 za vynikající výsledky vědecké práce v biologii, především v oborech biologicko-lékařských. Josef Zicha během ceremoniálu rovněž zrekapituloval uplynulých sedmdesát let časopisu *Physiological Research* – dvouměsíčníku, který Fyziologický ústav AV ČR vydává v anglickém jazyce. Časopis vznikl v roce 1952 původně jako *Physiologia Bohemoslovaca*, svůj současný název nese od roku 1991.

STOJÍME ZA UKRAJINOU

Nedlouho po nevyprovokované invazi Ruské federace a Běloruska na Ukrajinu 24. února 2022 podala Akademie věd ČR pomocnou ruku. **Ve formě stáží ji směřuje k vědcům, doktorandům a postdoktorandům, kteří svou zemi kvůli válce opouštějí.**

Rozhodný postoj Akademie věd ČR a jejich pracovišť potvrzuje předsedkyně Eva Zažímalová, podle níž vědci a vědkyně nemohou tvářit v tvář válečnému konfliktu na území Evropy mlčet: „Stojíme na straně dodržování lidských práv, svobod a demokracie. Kolegům a kolegyním na Ukrajině proto vyjadřujeme plnou podporu a podáváme pomocnou ruku.“

POMOC V BARVĚ MODRO-ŽLUTÉ

Akademie věd ČR v současnosti spolupracuje s Národními akademii věd Ukrajiny (National Academy of Sciences of Ukraine) na šesti projektech. Mimo jiné na studiu virové rezistence transgenních rostlin bramboru ([Ústav experimentální botaniky AV ČR](#)), výzkumu organické hmoty v pobřežních půdách Antarktidy ([Biologické centrum AV ČR](#)) nebo výzkumu polymerních kompozitů pro svařování a 3D tisky ([Ústav makromolekulární chemie AV ČR](#)).

Možnost pokračovat ve výzkumu v bezpečném prostředí nově zprostředkuje program [Researchers at Risk Fellowship](#), který Akademická rada AV ČR schválila 8. března 2022.

„V tomto roce se stáže zaměří na žadatele z Ukrajiny. Následně se program rozšíří také o další země, ve kterých vědce a vědkyně ohrožuje válka či pronásledování. Do konce příštího roku takto podpoříme nejméně pět desítek ukrajinských badatelů,“ vysvětluje [David Honys](#) z Akademické rady AV ČR, s nímž o bezprostřední odezvě naší instituce hovoříme.

! Akademie věd a její pracoviště okamžitě vyjádřily Ukrajině jednoznačnou podporu. Jaká byla vaše bezprostřední reakce na útok, který přišel nad ránem 24. února 2022?

Obrovské zklamání a smutek. Bohužel však nikoli úplné překvapení. Bezprostřední riziko ruské invaze existovalo vlastně již od 21. února 2022, kdy prezident Putin, pro mě v neuvěřitelném projevu, uznal dvě vzbouřenecké oblasti na východě Ukrajiny za samostatné „republiky“. Od té doby bylo jen otázkou času, kdy Rusko zasáhne vojensky.

! Jaké byly první kroky, které vedení Akademie věd v tomto ohledu podniklo?

Za důležité považuji, že se Akademické radě podařilo ještě během dopoledne prvního dne války najít souhlasné stanovisko. Akademie věd se tak mohla postavit na správnou stranu, vyjádřit podporu napadené Ukrajině a jednoznačně odsoudit nevyprovokovanou invazi Ruské federace. Tím ale naše aktivity samozřejmě končit nemohly. Naopak jsme okamžitě začali plánovat konkrétní pomoc Ukrajině a jejím obyvatelům, kteří již tou dobou začali přijíždět i do České republiky.

! Zapojila se také pracoviště?

Jednotlivé ústavy také začaly od samého začátku války na novou situaci spontánně reagovat. Proto jsme s nimi začali pracovat i na koordinaci pomoci. Při všech hrůzách, které poslední týdny sledujeme prakticky v přímém přenosu, je obdivuhodné a povzbudivé vidět, kolik lidí se do pomoci aktivně zapojilo a zapojuje. I díky nim Akademie věd již v řádu dní zprovoznila [webový portál](#) „Pomoc Ukrajině“, na kterém možnosti podpory postupně představuje.

! Kromě toho, že Akademie věd vyjádřila Ukrajině morální podporu, připravila pro uprchlé ukrajinské vědce a vědkyně program Researchers at Risk Fellowship. Bylo organizačně náročně jej připravit, aby začal fungovat co nejdříve?

Řekl bych, že nejen organizačně, protože jsme program přijali v jakémsi „zkráceném řízení“. Bylo to neobvyklé a samozřejmě to vyžadovalo vysoké nasazení kolegů a kolegyní, kteří se na přípravě podíleli. Normálně trvá zpracování podobného programu včetně příslušné dotační výzvy několik měsíců. V tomto případě jsme však museli připravit kompletní program ke schválení do následujícího zasedání Akademické rady – na programu bylo jen něco přes týden od začátku války. Shodou okolností jsme v odboru mezinárodní spolupráce Kanceláře Akademie věd návrh podobného programu již připravovali. Nenapadlo

nás však, že bude potřeba tak brzo a v takovém rozsahu. Tím jsme sice měli nepatrně usnadněnou úlohu, avšak naše původní představa byla mnohem komornější. Proto jsme program *Researchers at Risk Fellowship* přijali jako obecný s tím, že země, kterých se konkrétně dotýká, specifikuje každá výzva zvlášť.

! Na co se program tedy zaměřuje?

Program obecně cílí na podporu výzkumných pracovníků, jejichž vědeckou práci v jejich domovské zemi ohrožuje pronásledování, válka či další hrozby. Umožní jim, ať už nyní, nebo v budoucnosti, aby ve výzkumu pokračovali v bezpečném prostředí České republiky. Do pilotní fáze v roce 2022 jsme zahrnuli Ukrajinu, kde vědeckou práci a vlastně i normální život znemožňuje válka. Předpokládáme, že návrhy na zapojení výzkumných pracovníků z Ukrajiny na našich pracovištích půjde podávat do konce září 2022.

! Za jakých podmínek mohou badatelé z Ukrajiny program využít?

Základní předpoklady jsou jednoduché – koncipovali jsme je jako velmi inkluzivní. Přihlásit se mohou vědci všech oborů s tím, že výzkumný pracovník musí být novým zaměstnancem pracoviště Akademie věd a současně být v tomto ústavu zařazen do výzkumného týmu nebo oddělení. Cílovými skupinami jsou doktorandi, postdoktorandi i vědeckí pracovníci.

! Může pro ně Akademie věd zajistit i ubytování?

Akademie věd nedisponuje vlastními ubytovacími kapacitami, mnohá její pracoviště však ano. Téměř bezprostředně po zahájení ruské invaze nabídly některé ústavy své kapacity právě pro ubytování ukrajinských výzkumných pracovníků a jejich rodin, často s malými dětmi. Mezi prvními byly [Ústav organické chemie a biochemie](#), [Ústav biologie obratlovců](#) a [Ústav živočišné fyziologie a genetiky](#), dalšími kapacitami disponuje i [Středisko společných činností](#). První rodiny z Ukrajiny dorazily počátkem března a již ubytování našly. Tento výčet není ale rozhodně konečný a v době vydání březnového čísla e-časopisu *AB / Akademický bulletin* bude již neaktuální. Potupně se totiž další pracoviště přidávají.

! Jaká je kapacita programu – máte pro něj nastavené omezení?

Počítáme s podporou alespoň padesáti ukrajinských vědeckých pracovníků do konce roku 2023. Uvědomujeme si ale, že se situace dynamicky mění. Budeme proto reagovat na aktuální vývoj.

! Kolik zájemců již program využilo?

Musím říct, že je o něj velký zájem. Konkrétním ukazatelem je pro nás počet podaných přihlášek. K 24. březnu 2022 evidujeme již deset konkrétních návrhů z osmi ústavů. To jsou ale jen podané přihlášky. Zájem o informace je daleko větší. Odbor mezinárodní spolupráce oslovují každý den pracoviště se žádostmi o dodatečné informace. Podobně

nám píšou mnozí ukrajinští výzkumníci. Ukazuje to, že lidé se o programy podpory aktivně zajímají a cestu k informacím si najdou. Dále si musíme uvědomit, že některé ústavy zaměstnávají pracovníky z Ukrajiny v rámci svých projektů – tedy mimo *Researchers at Risk Fellowship*. Jelikož fungují jako samostatné jednotky, nemáme úplně aktuální informace. Z rozhovorů s kolegy ale víme, že třeba [Fyzikální ústav](#) zaměstnal již nejméně sedm ukrajinských kolegů. Podobně je tomu i v [Biologickém centru](#) či v [Ústavu experimentální botaniky](#).

! Jak spoluprací s ústavu, které se chtějí zapojit, koordinujete? Na koho se mohou pracoviště případně obracet?

Ředitele a ředitelky ústavů jsem o novém programu a jeho parametrech vyrozuměl dopisem záhy po jeho vyhlášení – adresovali jsme jej společně se žádostí, aby nám průběžně poskytovali informace o formách pomoci, do kterých se jejich pracoviště chtějí zapojit či jakou pomoc nabízejí. Tyto informace se shromažďují v odboru mezinárodní spolupráce Kanceláře Akademie věd a v kooperaci se Střediskem společných činností zveřejňují na webu Akademie věd v sekci „Pomoc Ukrajině“. Kontaktní osobou je Markéta Říhová, která komunikuje nejen s kolegy z ústavů, ale obrací se na ni i individuální zájemci o podporu. Těm následně zprostředkováváme kontakty na konkrétní pracoviště podle jejich odborného zaměření.

! Kolik ústavů se již zapojilo?

Do pomoci Ukrajině se přihlásila naprostá většina pracovišť Akademie věd. Nikoli samozřejmě pouze ústavy, které jsem uvedl výše. Jejich přesný počet ale v tuto chvíli uvést nedokážu.

! Jak se zapojilo centrum Euraxess, které se na pomoc zahraničním kolegům specializuje?

S centrem [Euraxess](#) spolupracujeme i v normální době. Jeho pracovníci poskytují přichozím kolegům ze zahraničí potřebnou pomoc s imigračním procesem včetně osobní asistence při jednání na úřadech či při začleňování do české společnosti. V současnosti se jejich pomoc přichozím pracovníkům ještě znásobila a jsou naším klíčovým partnerem, s nímž sdílíme informace a koordinujeme postup.

! Akademie věd ukončila či přerušila spolupráci s ruskými a běloruskými výzkumnými institucemi. Podpořila pracoviště toto rozhodnutí?

Vypověděli jsme dohodu s Národní akademií věd Běloruska. Naše vedení také ústavům doporučilo, aby spolupráci s ruskými či běloruskými výzkumnými institucemi přerušily či ukončily. Doporučení jsme jim dali proto, že v těchto zemích nelze zaručit svobodu bádání bez politických vlivů, což je v rozporu s naším pojetím vědy. Zatím jsme se neseťkali s negativními reakcemi. Přicházejí spíše pozitivní zprávy, že vypovídání smluv začalo dokonce ještě dříve, než naše doporučení přišlo. Zmíněné doporučení se však týká jen institucionálních vztahů. Na individuální úrovni

prof. RNDr. David Honys, Ph.D.

člen Akademické rady AV ČR

Působí v Ústavu experimentální botaniky AV ČR – od roku 2004 je vedoucím laboratoře biologie pylu, v letech 2007–2012 vykonával funkci zástupce ředitelky. Je mezinárodně uznávaným odborníkem v oblasti rostlinné reprodukce. Od roku 2017 působil v Ekonomické radě AV ČR, od roku 2021 zasedá v Akademické radě AV ČR. V jeho gesci je mimo jiné koordinace koncepčních záležitostí mezinárodní spolupráce Akademie věd ČR. Aktuálně také koordinuje aktivity na pomoc ukrajinským vědcům a vědkyním.

necháváme na uvážení pracovišť, zda budou, či nebudou pokračovat v neformální spolupráci s konkrétními vědeckými pracovníky v těchto zemích. Ani v tomto případě totiž nelze aplikovat princip kolektivní viny. Je dobře známo, že mnoho ruských a běloruských vědců napadení Ukrajiny odsuzuje.

! Ovlivní přerušování spolupráce existující projekty a jejich financování? Řeší pracoviště i takové, které mají, řekněme, strategický význam v celoevropském kontextu?

Dopady ukončované spolupráce by pro většinu pracovišť rozhodně neměly být nijak zásadní. Mimo jiné i proto, že Rusko ani Bělorusko nepatří mezi naše klíčové zahraniční partnery. Výjimku ovšem představuje například výzkum ve vesmírném prostoru. Válečný konflikt totiž negativně ovlivní fungování Mezinárodní vesmírné stanice či připravovanou misi ExoMars 2022, která se realizuje společně s Evropskou kosmickou agenturou a agenturou Roskosmos.

Je zřejmé, že start mise k Marsu, plánovaný na 20. září 2022, bude přinejmenším odložen.

! Reagovaly spolupracující instituce v Rusku a Bělorusku na přerušování kooperace?

Některé reakce skutečně máme, není jich však mnoho. Kupříkladu vědci ze St. Petersburg Federal Research Center of the Russian Academy of Sciences zareagovali na vyzoomění o pozastavení spolupráce ze strany [Ústavu výzkumu globální změny](#) víceméně s porozuměním. Odpověď Národní akademie věd Běloruska na ukončení spolupráce byla ovšem veskrze negativní.

! Máte přehled o českých vědcích, kteří působí v Rusku a Bělorusku? Vracejí se zpět, nebo zůstávají?

Máme spíše zprávy z několika ústavů o jejich zaměstnancích, kteří uvízli na Ukrajině. Většinou je válka zastihla na dovolené. Naštěstí jich ale není mnoho a jejich situace se liší podle toho, kde jsou a zda existuje možnost jejich návratu –

Akademické radě se podařilo ještě během dopoledne prvního dne války na Ukrajině najít souhlasné stanovisko. Akademie věd se tak mohla postavit na správnou stranu: vyjádřit podporu napadené Ukrajině a jednoznačně odsoudit nevyprovokovanou invazi Ruské federace.

David Honys, člen Akademické rady AV ČR

kupříkladu v souvislosti s brannou povinností. V tuto chvíli nemáme informace o vědcích, kteří by působili v Rusku či Bělorusku.

! Jak přerušení spolupráce ovlivní působení kolegů a kolegyn z Ruska a Běloruska, kteří pracují v Akademii věd?

Rušení dohod s ruskými a běloruskými vědeckými institucemi se jich nijak nedotkne. Jde o naše zaměstnance, kteří mají úplně stejné podmínky jako dřív.

! Kolik jich na pracovištích působí? Jak na nastalou situaci reagují?

Každý rok registrujeme desítky nově přichozích vědců z Ruska a Běloruska. Tito pracovníci se v České republice obvykle usadí na delší dobu, často žádají o trvalý pobyt. Akademie věd je svobodnou institucí, proto aktivně nezjišťujeme jejich názory a nepřísluší nám je hodnotit – samozřejmě pokud je nevyjadřují v rozporu se zákonem. Z rozhovorů s kolegy však vím, že jsou ze současné situace často nešťastní, vyjadřují podporu Ukrajině a nesouhlas s ruskou invazí. Jde však o náhodné rozhovory, nikoli o reprezentativní vzorek.

! Co bude s programem *Researchers at Risk Fellowship* v dalších měsících? Do kdy se mohou zájemci hlásit?

Pevně věříme, že program poběží v příštích měsících podle plánu. Je však krajně obtížné odhadovat další vývoj. V každém případě je zřejmé, že nemůže skončit například podepsáním mírové dohody. Mnozí lidé se prostě bezprostředně

nebudou mít kam vrátit. Zatím se pracoviště mohou zapojovat do 30. září s tím že podporu plánujeme do konce roku 2023. Budeme však reagovat na aktuální vývoj a program *Researchers at Risk Fellowship* mu přizpůsobíme.

! Uvažuje Akademie věd ještě o dalších formách podpory?

Nejen uvažuje, ale dokonce je již i představila. Akademická rada například schválila mimořádné navýšení prostředků institucionální podpory excelence pracovišť o padesát milionů korun. Využijí se na podporu zaměstnanců – občanů Ukrajiny pobývajících v České republice v souvislosti s válečným konfliktem. Dobrou zprávou tedy je, že Akademie věd bude schopná podpořit znatelně větší množství lidí než padesát vědců v programu *Researchers at Risk Fellowship*.

! Často slyšíme, že věda nezná hranic a že stojí především na otevřenosti a vzájemné spolupráci. Může tyto hodnoty, vlastní pro náš civilizační okruh, válka na Ukrajině ohrozit?

Principy, na kterých se zakládá vědecký pokrok i věda jako taková, jsou silnější a prověřené časem. Jsem proto přesvědčený, že válka na Ukrajině tyto hodnoty neohrozí. I když určité aspekty v některých zemích omezeny jistě jsou – například možnost vzájemné spolupráce či svoboda bádání. Nezbyvá nám než věřit, že v klidnějších dobách se vše postupně zase vrátí k normálu. Jsem ale velmi rád, že Akademie věd a její pracoviště v tomto ohledu sehrávají aktivní a pozitivní roli. ●

AKADEMIE VĚD PODPOŘÍ AŽ PADESÁT VĚDCŮ Z UKRAJINY

Do programu *Researchers at Risk Fellowship*, který spustila Akademie věd ČR v březnu 2022, se mohou do konce září 2022 hlásit výzkumní pracovníci všech oborů – a to jak vědci, tak i studenti doktorského programu nebo jeho ekvivalentu a rovněž postdoktorandi. Návrh podává pracoviště, které žadatele zařadí do týmu nebo oddělení. Finanční podporu poskytne Akademie věd ČR do 31. prosince 2023. Hrubá mzda podpořených pracovníků dosáhne – podle výše pracovního úvazku – přibližně 45 tisíc korun měsíčně. Prostřednictvím programu se Akademie věd ČR zařazuje mezi zahraniční instituce, jež nabízejí podobnou podporu například v Itálii, Německu, Rakousku, Švédsku nebo USA. „Posilovat akademické svobody je v souladu s posláním naší instituce a jejími etickými hodnotami,“ zdůrazňuje předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažimalová.

Věda bez hranic

Zahrančním vědcům pomáhá Euraxess při jejich příchodu do České republiky už od roku 2004. Svě služby nabídl také v situaci, kdy Ruská federace zahájila invazi na Ukrajinu. **Mezi jinými je využili také Yuri Petrenko a Olena Rohulská.**

Vytvořit komfortní zázemí pro vědce, kteří chtějí působit v České republice, je složité i v dobách klidných, natož v situaci, kdy se Ukrajina stala obětí válečné agrese. Ukrajínští badatelé přitom patří mezi klienty, kteří služeb centra [Euraxess](#) využívají nejčastěji. V současné situaci se jeho pomoc znásobila a pro Akademii věd ČR se stalo klíčovým partnerem v koordinaci aktivit na pomoc vědcům, kteří chtějí u nás pokračovat v kariéře. **Yuri Petrenko** v Akademii věd ČR pracuje již několik let. Působí v [Ústavu experimentální medicíny, Fyziologickém ústavu](#) a také v centru [BIOCEV](#). Ukrajinskému vědci přijeli do České republiky rodiče nejen jeho, ale i jeho manželky. Navíc pomohl najít pracovní místo ve Fyziologickém ústavu AV ČR pro svou novou ukrajinskou kolegyni **Olenu Rohulskou**, která žádá o stipendium *Researchers at Risk Fellowship*. Jak válka na Ukrajině ovlivní jejich další badatelskou kariéru?

YURI PETRENKO: CHCI POMOCT DALŠÍM VĚDCŮM

Jak vnímáte aktivity Akademie věd, které připravila pro vědce a jejich rodiny?

Zareagovala poho-
tově už jen tím, že jim poskytla podporu a uplatnění prostřednictvím programu *Researchers at Risk Fellowship*. Důležité také je, že šíří aktuální informace a že prostřednictvím centra Euraxess nabízí pomoc nově příchozím.

Jak vám Euraxess pomohl?

Centrum Euraxess poskytuje mně i mé rodině zásadní podporu už bez-

mála sedm let. I za běžných podmínek je přesídlení do cizí země psychicky náročné. V současné situaci je proto více než kdy jindy důležité, aby příchozí vědci a jejich rodiny mohli celým procesem projít jednoduše. Tým Euraxess odvedl skvělou práci a poskytl pomoc mé rodině i kolegům, kteří přijeli z Ukrajiny. Díky nim se byrokratické náležitosti vyřídily bez problémů.

Pomohlo vám také vaše domovské pracoviště?

Solidarita a vstřícnost kolegů a kolegyně mě ohromila. Dostal jsem mnoho nabídek pomoci nejen z mého, ale také z dalších ústavů Akademie věd, univerzit i soukromých společností, které se věnují výzkumu a vývoji. Všem jsme za jejich podporu moc vděční.

Jak současná situace ovlivňuje vaše působení v Akademii věd?

Aktuálně vnímám jako nejdůležitější pomoc především našim mladým vědkyním a vědcům z Ukrajiny. Konkrétně, aby se mohli po příchodu do České republiky pracovním uplatnit a aby se dobře připravili na případné nabídky fellowshipů. Také je chci seznámit se všemi možnostmi, jak využít grantových výzev.

OLENA ROHULSKÁ: CHCI ZŮSTAT ALESPŇ ROK

Využijete program stáží, které Akademie věd ČR pro ukrajinské vědce a vědkyně aktuálně připravila?

Určitě. Už jsem vyplnila všechny požadované formuláře. Jakmile mou žádost podepíše také ředitel Fyziologického ústavu AV ČR, pracoviště, na kterém bych chtěla působit, předložím ji k posouzení.

Jak konkrétně vám Euraxess vyšel vstříc?

Euraxess mi pomohl hodně. Díky jeho týmu měl celý proces žádosti o vízum rychlý a hladký průběh. Měla jsem k dispozici všechny potřebné informace, v centru mi vysvětlili všechny nutné kroky, které vyřizování usnadnily. Navíc jsem s nimi mohla konzultovat aktuální pracovní příležitosti, jež se uprchlíkům po jejich příchodu do České republiky nabízejí.

Jaké další formy podpory byste z perspektivy přicházející vědkyně uvítala? Co byste v současné situaci ocenila nejvíce?

Bylo by určitě užitečné vědět, jak by šlo pomoci dalším Ukrajinkám a Ukrajincům, kteří sem chtějí přijít – jaké v tomto ohledu existují například dobrovolnické iniciativy v České republice, které zvyšují povědomí o současné situaci v Evropské unii i za jejími hranicemi. Je také důležité, aby ukrajínští žadatelé měli dostatek informací, jak obdržet vízum a jaké další možnosti po jeho získání mají. Pokud vědci například plánují v České republice zůstat, jaké dokumenty musejí vyříditi a jak postupovat. Kromě toho by pro ně jistě byly důležité jakékoli další informace, jak třeba pro jejich blízké osoby najít ubytování.

Uvažujete, že byste v České republice zůstala dlouhodobě, i po skončení války na Ukrajině?

Plánuji, že v České republice zůstanu alespoň jeden rok, poté uvidím, co bude dál. Ráda bych závěrem velmi poděkovala týmu Euraxess za cenné rady a pomoc. ●

WE STAND WITH UKRAINE

Following the unprovoked invasion of Ukraine by the Russian Federation on 24 February 2022, the Czech Academy of Sciences soon came out with an offer of support **in the form of fellowships for (post)doctoral researchers who are fleeing the war-ridden country.**

The resolute stance of the Czech Academy of Sciences (CAS) and its research institutes has been affirmed by its President, Eva Zažímalová, who says that the scientific community cannot remain silent when it comes to the war conflict in Europe: “We stand on the side of respect for human rights, freedoms, and democracy. We express our full support and are ready to lend a helping hand to our colleagues in Ukraine.”

The opportunity to continue research in a safe environment is provided by [the Researchers at Risk Fellowship programme](#), which was approved by the Academy Council of the CAS on 8 March 2022. “This year, the fellowship will focus on applicants from Ukraine, after which the programme will consider applications from other countries where researchers are threatened by war or persecution. The Academy wants to support at least 50 Ukrainian researchers by the end of 2023,” explains David Honys from the Academy Council, with whom we spoke about the immediate response of our institution.

‣ **The Academy and its institutes have expressed unequivocal support for Ukraine. What was your reaction to the attack that came in the early morning hours of 24 February 2022?**

I felt immense disappointment and sadness. But unfortunately, it didn't come as a complete surprise. In fact, the imminent risk of a Russian invasion had existed since 21 February 2022, when President Putin, in a speech I consider quite incredible, recognised the two self-declared separatist “republics” in eastern Ukraine. From that moment on, it was only a matter of time before Russia intervened militarily.

‣ **What were the first official steps undertaken by the Academy?**

I consider it important to point out that the Academy Council managed to reach a consensus on the very morning of the first day of the war. The Academy could thus do the

right thing and take a stand in support of Ukraine, categorically condemning the unprovoked invasion by the Russian Federation. But, of course, our activities could not end there. We immediately started to plan specific types of aid for Ukraine and refugees who had already begun arriving to the Czech Republic.

‣ **Did the individual CAS institutes get involved?**

From the very beginning of the war, the institutes began to respond to the situation spontaneously in various ways. That's why we started working with them to coordinate the aid. Considering all the horrors we've been following practically live in the past weeks, it's admirable and encouraging to see how many people have become actively involved in the relief efforts, thanks to whom the Academy was also able to launch the web portal [Help for Ukraine](#) within a few days, where support and opportunities are being presented and updated.

‣ **In addition to expressing moral support for Ukraine, the Academy established the *Researchers at Risk Fellowship* programme. Was it a logistical challenge to get it up and running as quickly and efficiently as possible?**

I'd say it was a challenge overall, because we basically “fast-tracked” the approval and implementation of the programme. This was an extraordinary procedure which, of course, required a high level of commitment from our colleagues involved in the preparations. Normally, it takes several months to prepare a similar programme including the relevant grant application. In this case, however, we had to prepare the complete programme for approval by the next meeting of the Academy Council – just over a week away from the start of the war. Coincidentally, we had already been preparing a proposal for a similar program at the Division of International Cooperation of the CAS Head Office. However, we didn't think that it would be needed so soon and on such a massive scale. Although this made our

task slightly easier, our original idea had been much more modest. We therefore approved the *Researchers at Risk Fellowship* as a general programme, with each separate call specifying which countries qualify.

What is the focus of the programme?

The general goal of the programme is to support researchers whose scientific work in their home country is jeopardised by persecution, war, or other threats. It will enable them, now or in the future, to continue their research in safe conditions in the Czech Republic. We have included Ukraine in the pilot phase of the 2022 programme, where scientific research and, indeed, normal life is prevented by war. We expect it will be possible to submit proposals regarding the integration of researchers from Ukraine into the CAS institutes until the end of September 2022.

Under which conditions can researchers from Ukraine participate in the programme?

We designed the programme to be very inclusive, so it is easy to fulfil the basic requirements. Researchers from all fields can apply on condition that they must both become a new employee of a CAS institute and be made part of a research team or department of that institute. The programme is aimed at PhD students and (postdoctoral) researchers.

Can the Academy also provide them with accommodation?

The Academy itself doesn't have its own accommodation facilities, but many of its institutes do. Almost immediately after the start of the Russian invasion, several institutes offered their capacities to accommodate Ukrainian researchers and their families, often with young children. Among the first to do so were [the Institute of Organic Chemistry and Biochemistry](#), [the Institute of Vertebrate Biology](#), and [the Institute of Animal Physiology and Genetics](#), with [the Centre of Administration and Operations](#) also offering additional capacities. The first families from Ukraine arrived in early March and have already found accommodation. However, this list is by no means definitive and will be out of date by the time the March issue of the *AB/Academic Bulletin* e-magazine is published. Additional institutes are joining in on the endeavour.

What is the capacity of the programme – is there a limit you've set?

We expect to support at least 50 Ukrainian researchers by the end of 2023. However, we are aware that the situation is changing dynamically, and we will respond to current developments.

How many people have already taken advantage of the programme?

There is a lot of interest in the programme. One concrete indicator is the number of applications submitted. As of 22 March, we already had eight proposals from seven institutes. But this concerns the submitted applications

alone – there is a greater demand for information. The Division of International Cooperation is approached daily by CAS institutes with requests for additional information. Many Ukrainian researchers write to us with similar questions. This goes to show that people are actively interested in the support programmes and will find their way to the information. We must also note that several institutes employ researchers and staff from Ukraine as part of their projects – i.e., outside the *Researchers at Risk Fellowship* programme. Because they operate as separate units, we don't have all the up-to-date information. However, we know from conversations with colleagues that, for instance, [the Institute of Physics](#) has already employed at least seven Ukrainian researchers. The situation is similar at [the Biology Centre](#) and [the Institute of Experimental Botany](#).

How do you coordinate with institutes that want to get involved? Who can they contact?

I informed the directors of the CAS institutes about the programme and its parameters by letter soon after we launched it, together with a request to keep us informed about the forms of assistance their institutes plan to provide or get involved in. This information is collected by the Division of International Cooperation and with the help of the Centre of Administration and Operations is published on the CAS website under the "Help for Ukraine" section. The contact person is Markéta Řihová, who is in touch not only with colleagues from the CAS institutes, but also with individuals interested in the offered aid. We then provide them with contacts to specific institutes according to their area of expertise.

How many institutes have already gotten involved?

The vast majority of CAS institutes have become involved in helping Ukraine. Not just the institutes I mentioned before. But I'm not sure of the exact number at the moment.

How did the Euraxess Centre, which specialises in providing assistance to colleagues from abroad, get involved?

We cooperate with the [Euraxess](#) Centre even under normal circumstances. Its staff provides colleagues coming from abroad with assistance in connection with the immigration process, including in-person assistance when dealing with the authorities or integrating into Czech society. At the moment, Euraxess has increased its assistance services for incoming researchers and we consider them a key partner with whom we share information and coordinate the whole process.

The Czech Academy of Sciences has terminated or suspended cooperation with Russian and Belarusian research institutes. Did the CAS institutes support this decision?

We have terminated our agreement with the National Academy of Sciences of Belarus. The Academy Council has also advised the CAS institutes to suspend or terminate

prof. RNDr. David Honys, Ph.D.

Member of the Academy Council

He has worked at the Institute of Experimental Botany of the CAS for over 25 years, where he has served as the head of the Pollen Biology Laboratory since 2004, and from 2007 to 2012, he served as Deputy Director. He is an internationally recognised expert in the field of plant reproduction. He has been a member of the CAS Economic Council since 2017 and a member of the Academy Council since 2021. His responsibilities include coordinating conceptual matters of international cooperation of the Czech Academy of Sciences. Currently, he is also coordinating activities to aid Ukrainian researchers.

cooperation with Russian and Belarusian research institutions. We issued this recommendation because freedom of research without political influence cannot be guaranteed in these countries, which goes against our way of understanding science. So far we haven't encountered any negative reactions. We've received mostly positive reports that the termination of contracts had begun even before we issued the recommendation which, however, concerns institutional relations only. At the individual level, it is up to the institutes whether to continue informal cooperation with researchers in these countries. The principle of collective responsibility cannot be applied in this case either. Many Russian and Belarusian researchers have condemned the invasion of Ukraine.

How will this interruption of international research projects affect existing projects and their funding? Are the CAS institutes involved in projects that are, say, of strategic importance?

It is unlikely that the impact of the discontinued collaborations will be significant for most institutes. Among other things, this is because neither Russia nor Belarus are among our key international partners. One exception is, for example, space research. The war will have a negative impact on the operation of the International Space Station

and the upcoming ExoMars 2022 mission, which is being carried out together with the European Space Agency and Roscosmos. It is now clear that the launch of the mission to Mars, scheduled for 20 September 2022, will be postponed at the very least.

Have you received a response from the cooperating institutions in Russia and Belarus to the suspension of cooperation?

We've received several reactions, but not many. For example, researchers at the St. Petersburg Federal Research Center of the Russian Academy of Sciences reacted to the announcement of the suspension of cooperation by [the Global Change Research Institute](#) with understanding. However, the response of the National Academy of Sciences of Belarus to the termination of cooperation was largely negative.

Are you in touch with Czech researchers working in Russia or Belarus? Are they returning or staying?

At the moment we have no information about researchers working in Russia or Belarus, but we do have reports from several CAS institutes about their employees who are stranded in Ukraine. The war caught most of them while they were on vacation. Fortunately, there aren't many of

them and their situations differ depending on where they are and whether it's possible for them to return – in connection with conscription, for instance.

How will the interrupted cooperation regarding joint projects affect colleagues from Russia and Belarus who work at the Czech Academy of Sciences?

They will not be affected by the cancellation of agreements with Russian and Belarusian scientific institutions. These are our employees who continue to have exactly the same conditions as before.

How many of them are working at CAS institutes? How have they responded to the situation?

Every year we register dozens of new researchers who come from Russia and Belarus. They usually settle in the Czech Republic for a longer period of time, often applying for permanent residence. The Academy is a liberal institution, so we're not actively seeking out their opinions and it's not our place to evaluate them – unless, of course, they are expressed in violation of the law. But I know from conversations with colleagues that they're often unhappy about the current situation, expressing support for Ukraine and opposition to the Russian invasion. However, these conversations are not a representative sample.

What will happen to the programme in the coming months? Until when can interested researchers apply for it?

We firmly believe that the programme will run as planned in the coming months. However, it is extremely difficult to predict further developments. In any case, it is clear

that the fellowships cannot be ended, for instance, by the signing of a peace treaty. Many people will simply have nowhere to return to immediately. In the meantime, CAS institutes can get involved until 30 September 2022, with support planned until the end of 2023. We will be responding to current developments and adapting the *Researchers at Risk Fellowship* programme accordingly.

Is the Academy considering other forms of support?

Not only is it considering them, it has already introduced them. For example, the Academy Council has approved an extraordinary increase of fifty million crowns in institutional support for excellence. This will be used to support employees – Ukrainian citizens residing in the Czech Republic in connection with the war conflict. The good news, then, is that the Academy will be able to support a significantly larger number of people than the fifty researchers via the *Researchers at Risk Fellowship* programme.

One often hears that science knows no borders and that it is based above all on openness and cooperation. Could these values be put at risk as a result of the war in Ukraine?

The principles on which scientific progress and science itself are based are stronger and more time-tested. Therefore, I am convinced that war will not jeopardise these values. Although some of these aspects are definitely restricted in certain countries – for instance, the possibility of mutual scientific collaboration or freedom of research. We can only hope that in calmer times, everything will gradually return to normal. I am pleased that the Czech Academy of Sciences is playing an active and positive role. ●

Science without borders

Since 2004, Euraxess has been helping researchers from abroad come to the Czech Republic. It also offered its services when the Russian Federation launched its invasion of Ukraine. **Yuri Petrenko and Olena Rohulská, among others, have made use of this tool.**

Creating safe and comfortable conditions for researchers who want to work in the Czech Republic and join research teams at the Czech Academy of Sciences can be a difficult process even in peaceful times – let alone in a situation where Ukraine has become a victim of war aggression by the Russian Federation. Ukrainian researchers, like Indian researchers, for instance, are among the most frequent long-

-term clients of the [Euraxess Centre](#). In the current situation, Euraxess has increased its assistance services and become a key partner for the Czech Academy of Sciences in coordinating activities to help Ukrainian scientists seeking a safe place to continue their careers.

Yuri Petrenko has been working at the Czech Academy of Sciences for several years now. He works at [the Institute of Experimental Medicine](#),

[the Institute of Physiology](#), and the [BIOCEV](#) Centre.

The Ukrainian scientist was joined in the Czech Republic not only by his parents but also by his in-laws. In addition, he helped find a position at the Institute of Physiology for his new Ukrainian colleague, Olena Rohulská, who is applying for a *Researchers at Risk Fellowship*. How will the war in Ukraine affect their future careers in research?

**YURI PETRENKO:
I WANT TO HELP OUT EARLY
CAREER RESEARCHERS**

How would you assess the acts of support the Czech Academy of Sciences has offered researchers from Ukraine and their families in reaction to the aggression of the Russian Federation?

I believe the Czech Academy of Sciences reacted fast enough and proposed additional opportunities and support for the Ukrainian researchers through the Researchers at Risk fellowship scheme, sharing of information, and of course Euraxess support.

Has Euraxess been a helpful tool for you and/or your family? If yes, how specifically?

Euraxess has provided great support to me and my family for almost seven years now. Even under normal circumstances, the relocation to another country is psychologically stressful, and now, it is even more important to give people an opportunity to undergo the relocation process easily. The Euraxess team did a great job providing support to my family and colleagues coming from Ukraine and making the process of going through all the bureaucracy very smooth. We really appreciate their help.

Has your research institute offered you help as well?

I was impressed by the solidarity and responsiveness of our colleagues. I received a lot of offers and support from friends and colleagues from different research institutes of the Czech Academy of Sciences, universities, and private Research and Development companies. We are very grateful to everybody who supports us.

How is the current situation affecting your current and future work plans at the Czech Academy of Sciences?

I believe that an important task for me now is to help our young researchers from Ukraine pursue their research careers in the Czech Republic. It can be done by helping them prepare for incoming fellowship applications, as well as by introducing Ukrainian researchers to upcoming grant proposals.

OLENA ROHULSKA: I AM PLANNING TO STAY IN THE CZECH REPUBLIC FOR AT LEAST A YEAR

Are you planning to take advantage of the fellowship programme offered by the Czech Academy of Sciences?

Yes, I have already filled all the required documents. After the signing of the documents by the Director of the Institute, they will be submitted for consideration.

Has Euraxess been a helpful tool for you and/or your family? If yes, how specifically?

Euraxess has been of great help to me. The Euraxess team made the process of the visa application very fast and smooth. I had complete information about all the steps I needed to do, with lots of details and explanations to make the process easier and not so stressful. Moreover, I received a qualified consultation about available options for refugees.

What other types of support would you find helpful? What would you most appreciate, in light of the current situation?

It would be good to know what can be done to help other Ukrainians – any kind of volunteer work here in the Czech Republic, raising awareness of the current situation among people in the EU and beyond. It is also crucial for Ukrainians to understand what the next steps are after obtaining a special long-term visa. For instance, if a scientist is planning to stay in the Czech Republic, which documents / actions are needed. Moreover, any information about how to find accommodation in the Czech Republic for close relatives will be of great importance.

It is surely still too early to tell, but are you considering staying in the Czech Republic?

I am planning to stay in the Czech Republic for at least a year. Many thanks to the Euraxess team for their support and guidance!

PODAT POMOCNOU RUKU

Naše společnost se na konci února ocitla v podobné situaci jako po roce 1918, kdy do Československa proudili uprchlíci z někdejší Ruské říše. **Může aktuální agrese vůči Ukrajině ohrozit výzkumy slovanských jazyků?**

Naše pracoviště patří mezi nejmenší ústavy Akademie věd ČR. Navzdory obecnějšímu názvu se zabýváme výzkumem slovanských jazyků a literatur v evropském kulturněhistorickém kontextu. Pozornost věnujeme také činnosti ruské, běloruské a ukrajinské emigrace v meziválečném Československu.

VSTOUPIT DO TĚŽE ŘEKY

V souvislosti s aktuální ruskou agresí vůči Ukrajině se opět po stu letech ocitá naše společnost ve stejné situaci jako po roce 1918, kdy se snaží efektivně pomoci velkému množství běženců, kteří prchají před válečným konfliktem. V této souvislosti bych rád připomněl, že v roce 1921 inicioval Tomáš G. Masaryk tzv. Ruskou pomocnou akci. Jejím smyslem bylo zapojit tehdejší uprchlíky z bolševického Ruska do společnosti a najít pro ně vhodné uplatnění. Studium této otázky jasně ukázalo, že z tehdy vynaložených finančních prostředků, které podporovaly činnost emigrantů s vyšším vzděláním, těžilo Československo po několik desetiletí.

Lze jen vítat různé formy finanční a materiální podpory ze strany státu a Akademie věd ČR, které se pokoušejí podpořit současnou vlnu ukrajinských běženců. Také naše pracoviště se snaží poskytnout útočiště a odborné zázemí pro ukrajinské vědce. V současné chvíli jsme již domluveni se dvěma kolegyněmi, které u nás v nejbližší době nastoupí a pomohou nám s realizací některých projektů.

[Slovanský ústav AV ČR](#) se otázkami ukrajinského jazyka a literatury zabývá dlouhodobě. Počet specialistů je ale omezený. Lze očekávat, že v souvislosti s děním na Ukrajině se objeví zvýšený zájem o jazyky, literaturu a dějiny východních Slovanů – zejména o ukrajinštinu, ale i o běloruštinu.

Je třeba mít na paměti, že nynější ruská agrese vůči Ukrajině a s ní spojené uzavření východní Evropy sice z krátkodobého hlediska nepřinese našemu bádání problémy (naopak může uspišit řešení některých témat souvisejících s Ukrajinou), z dlouhodobé perspektivy by však mohla zkomplikovat výzkumy pro nedostupnost některých historických fondů na Ukrajině, v Ruské federaci a Bělorusku. Totéž se týká rovněž omezení odborných kontaktů a řešení společných projektů.

Dosud máme v platnosti smlouvy s Ústavem ukrajinského jazyka Ukrajinské národní akademie věd v Kyjevě a s Užhorodskou státní univerzitou, které se zaměřují na dialektologický výzkum. Naopak žádnou aktuální smlouvu nemáme uzavřenou s ruskými partnery – vypršely v období pandemie. Naši pracovníci jsou však v kontaktu s ruskými kolegy, z nichž téměř všichni ruskou agresí odsoudili.

Zmíním také meziakademický projekt s Běloruskou akademií věd, který bychom neradi přerušovali již z toho důvodu, že se zaměřuje na výzkum běloruštiny. Důvodem je skutečnost, že běloruštinu nemá v Bělorusku podporu a často se chápe jako jazyk politické opozice. Vypovězením smlouvy bychom poškodili mnohé naše kolegy, kteří veřejně protestují proti Lukašenkovu režimu.

KAM SLAVISTICKÉ BĀDÁNÍ SMĚŘUJE?

Současné dění ve východní Evropě ukazuje, že je nutné, aby česká společnost nerezignovala na vlastní bádání o těchto oblastech. Hlubší poznání historie, kultury, zvyků a jazyků našich východních a jižních sousedů umožní pochopit nejen stávající dění v těchto oblastech, ale rovněž poskytnou vhodné prostředky, jak se bránit různým všeslovanským spolkům, jež některé státy zneužívají k propagandě.

Třicet let starý ozbrojený konflikt v bývalé Jugoslávii a stávající válka na Ukrajině dokládají, že myšlenka slovanství je dávno mrtvá. Naproti tomu se v humanitních oborech jeví jako smysluplná podpora slavistického výzkumu.

Budete-li chtít nově přicházející ukrajinské kolegyně a kolegy potěšit, případně jim jednoduše vyjádřit solidaritu v těchto těžkých chvílích, můžete tak během společné komunikace v jakémkoli jazyce učinit již při pozdravu slovy „dobroho dňa“ nebo poděkováním „ďákuju“.

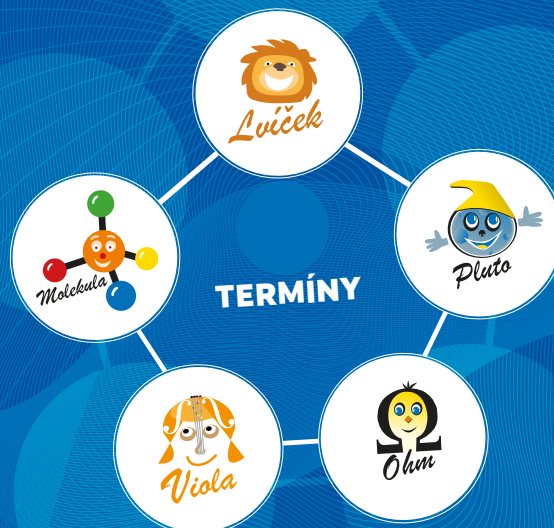
Do rubriky Názory můžete posílat své příspěvky včetně reakcí na články, které v e-časopisu AB / Akademický bulletin uveřejňujeme.

SVĚ NÁZORY A KOMENTÁŘE POSÍLEJTE NA cernoch@ssc.cas.cz.

INFORMACE K ZÁPISU DO DĚTSKÝCH SKUPIN AV ČR

Praha 1 (Lviček a Viola) 27. 4., Praha 4 (Molekula) 26. 4.,
Praha 8 (Pluto a Ohm) 28. 4.

**REZERVACI PROVEĎTE PROSTŘEDNICTVÍM E-MAILU:
cejpkova@ssc.cas.cz do 14. 4. 2022.**

Festival Academia Film Olomouc po dvou letech opět offline – tématem je Naděje

Vědecké dokumenty, inspirativní přednášky, filmové workshopy, hudební produkce, exkurze, výstavy i program pro děti. Svátek filmových fanoušků a tvůrců Academia Film Olomouc, který pořádá Univerzita Palackého v Olomouci, se koná od 26. dubna do 1. května 2022.

Účast na festivalu dosud potvrdili například vědec Christopher R. Schwalm z Woodwell Institutu, producentka Sandbox Films Jessica Harrop, popularizátorka Monika Aksamit Koperska nebo režisérka a producentka Janet Tobias.

Festival patří mezi nejstarší české přehlídky v oblasti kinematografie. Podle počtu akreditovaných diváků jde o jeden z nejnavštěvovanějších filmových festivalů v ČR. V roce 2019 (poslední klasický ročník) se na festival registrovalo 9430 účastníků, poslední online ročník (jaro 2021) zaznamenal 20 622 vypůjčených filmů na vlastní platformě. Festivalu se opakovaně účastní se svým programem a filmy také pracoviště Akademie věd ČR.

Více o programu, hostech a jednotlivých sekcích na www.afo.cz.

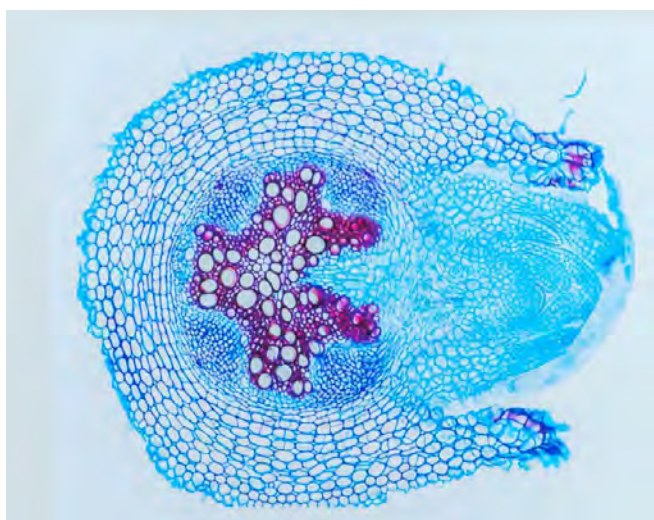
GALERIE V SRDCI

Akademie věd na Národní

Výstavní prostor přímo v centru Prahy propojuje bádání s krásou a estetikou. Navazuje na tradice České akademie věd a umění, jež vznikla v roce 1890 s podporou českého mecenáše, architekta a stavitele Josefa Hlávky.

Když vejdete do sídla Akademie věd ČR na Národní třídě, přivítají vás dva bronzoví lvi sochaře Josefa V. Myslbeka po stranách schodiště. Vystoupáte-li po něm až do foyeru a zatočíte doleva, naleznete se přímo před vstupem do výstavní síně Akademie věd ČR – [Galerie Věda a umění](#). Návštěvníci v ní mají příležitost poznávat nejen krásy umění, ale také vědu prostřednictvím popularizačně-naučných expozic a uměleckých děl.

Galerie je otevřena v pracovní dny od 10 do 18 hodin, vstup je volný. Aktuálně můžete až do 20. května 2022 navštívit výstavu [Botanického ústavu AV ČR](#) s názvem [Tajemný svět rostlinného podzemí](#). Představuje fotografie, kresby, akvarely či linoryty vědců, kteří zkoumají skrytou polovinu rostlin – tedy části nacházející se pod zemí. Návštěvníci si mohou také prohlédnout zvětšený model podzemní části (krkonošské) louky.

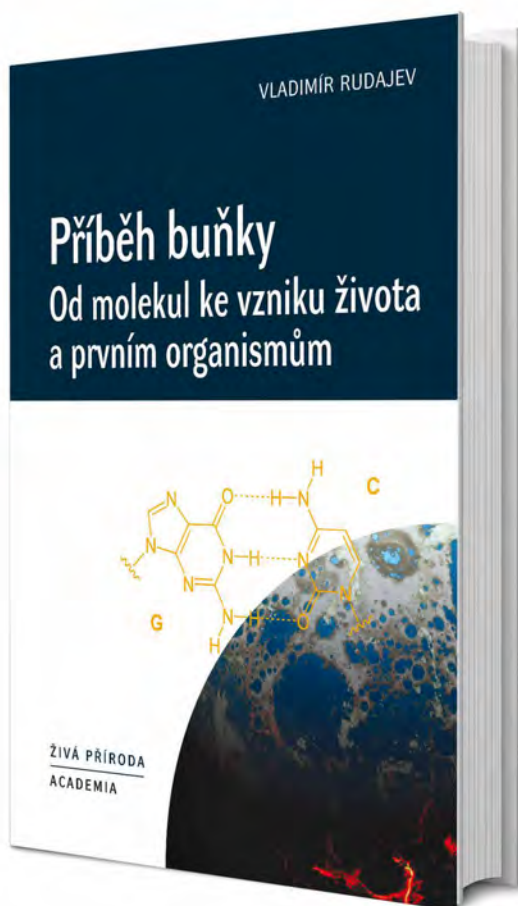
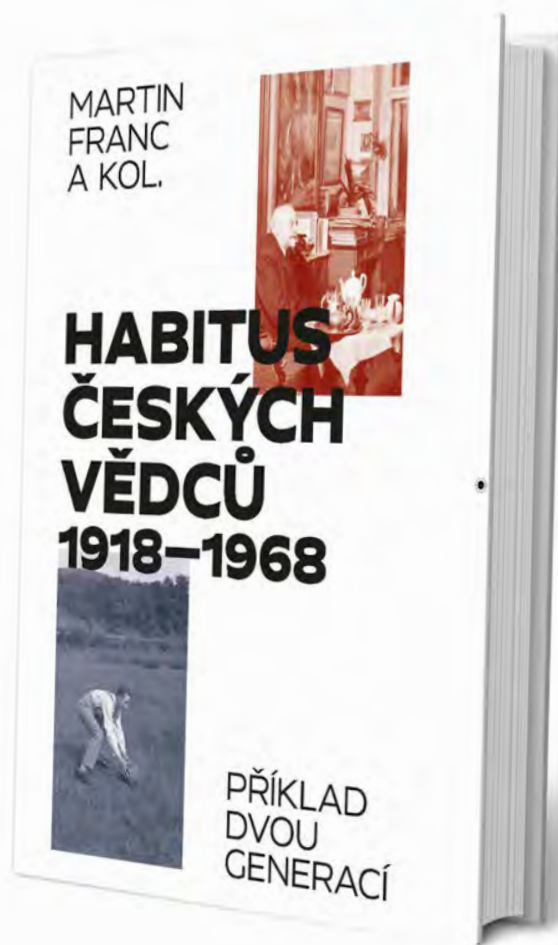
HABITUS ČESKÝCH VĚDCŮ 1918–1968

Příklad dvou generací

Martin Franc a kol.

[Masarykův ústav a Archiv AV ČR](#), Praha 2021

Jak probíhaly modelové kariéry českých vědců od vzniku Československa až po rok 1968? Co je ovlivňovalo? Jak vypadalo jejich dětství a dospívání? Jak trávili volný čas? Kolik vydělávali a za co utráceli? Jakou roli hráli jejich styky se zahraničím? Jak se sdružovali ve společnostech a jak si (ne)rozuměli s politiky? Jak se slavily na veřejnosti jejich jubilea a jak probíhaly jejich pohřby? A jak vypadaly postavy vědců v českém filmu a televizi? To vše ukazuje kniha kolektivu autorů z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Dozvíme se z ní leccos o utváření vzorců chování předních českých vědců i o tom, jak se tyto vzorce postupně proměňovaly. Zároveň se ve dvanácti kapitolách autoři zamýšlí, jak se dynamicky vyvíjela pozice vědců ve společnosti.

PŘÍBĚH BUŇKY

Od molekul ke vzniku života a prvním organismům

Vladimír Rudajev

[Academia](#), Praha 2022

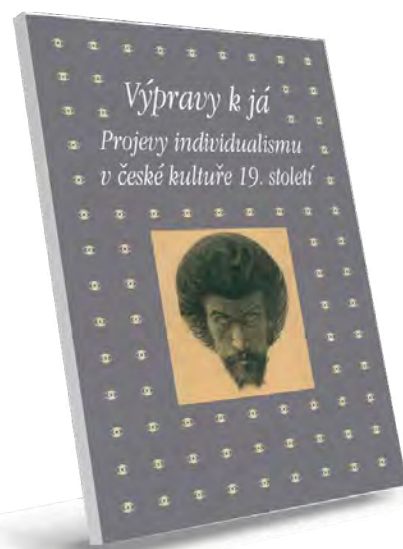
Původ, vznik a vývoj života a zejména buněk, jeho základních stavebních kamenů, je fascinující oblastí jak biologické, tak nebiologické vědy, která často komunikuje i s jinými myšlenkovými systémy, jako je filozofie nebo teologie. Příběh buňky se skutečně odvíjí jako příběh: postupně seznamuje se základními vlastnostmi živé hmoty, životními formami, evolucí a vznikem života, vlastnostmi a původem molekul, tvořících stavební prvky buněčného těla, fyzikálně-chemickými principy podstatnými pro fungování buněčného mechanismu, významem a funkcí biologických membrán, metabolismem, transportem, signalizací a získáváním energie pro životní procesy, aby v závěru vyvrcholil charakteristikou eukaryotických buněk, které jsou podstatou všech mnohobuněčných organismů, včetně člověka.

VÝPRAVY K JÁ Projevy individualismu v české kultuře 19. století

Martin Hrdina, Kateřina Piorecká, Eva Bendová
[Academia](#), Praha 2022

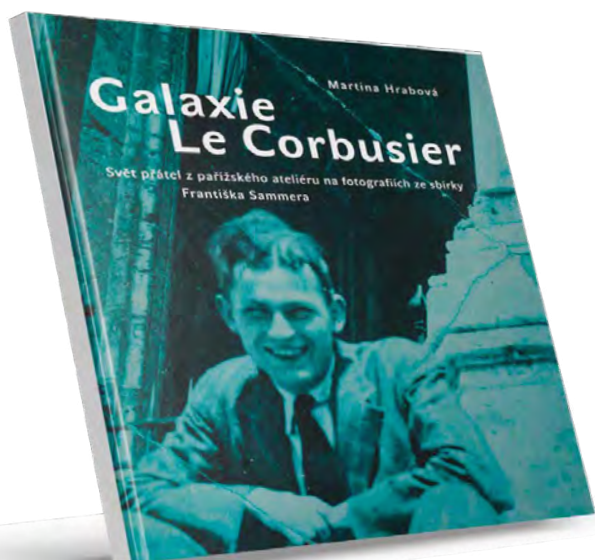
Kniha přináší příspěvky ze 41. ročníku plzeňského mezioborového symposia věnovaného manifestacím individualismu v průběhu „dlouhého“ 19. století. Otázky spojené se sebereflexí, sebeprezentací či sebeuskutečněním rezonovaly různým způsobem ve světě mužů a žen z řad měšťanstva, dělnictva i aristokracie. Autoři studií z [Ústavu pro českou literaturu AV ČR](#) věnují pozornost vyhraněným osobnostem a leckdy složitému hledání a vymezování jejich pozice ve společnosti – vůči ideologickým projektům, uměleckým konvencím apod. Problematika individualismu je v publikaci obsahující obrazovou přílohu nahlížena z perspektivy historie, filozofie, literární historie, hudební vědy, teatrologie a dějin umění.

GALAXIE LE CORBUSIER Martina Hrabová

[Artefactum ve spolupráci s nakladatelstvím Karel Kerlický – KANT](#),
Praha 2021

Zapomenutá sbírka fotografií odhaluje unikátní pohled do společnosti, které vzniklo v ateliéru jednoho z největších architektů 20. století – Le Corbusiera. *Galaxie Le Corbusier* zve čtenáře do zákulisí dějin moderní architektury. Autorka v knize představuje soubor doposud neznámých a nepublikovaných fotografií, který v roce 2016 objevila v ášramu Šrí Aurobinda v indickém Pondicherry. V krabici od doutníků z Madrasu zde v roce 1942 zanechal své soukromé fotografie jeden z nejbližších Le Corbusierových spolupracovníků z počátku třicátých let 20. století, český architekt František Sammer (1907–1973). Publikace přináší intimní portrét u nás málo známého architekta a představuje jej v mezinárodním kontextu. Zároveň odkrývá hodnotu přátelství a osobních vazeb, které přetrvaly i v časech velkých krizí světových dějin.

SCIENCE, OCCUPATION, WAR: 1939–1945

Michal Šimůnek, Antonín Kostlán, Miloš Hořejš
[Masarykova univerzita ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR](#), 2021

Kolektivní monografie psaná v anglickém jazyce obsahuje příspěvky věnované problematice nacistické vědecké politiky a jejím dopadům ve vybraných okupovaných zemích střední a západní Evropy. Záměrně byly vybrány především země menší a střední velikosti, umožňující vzájemné srovnání. Tematizovány jsou strategie a přístupy jednotlivých okupačních správ i význam jednotlivých institucí (univerzity), oborů či specifické postavení vědců-emigrantů, zapojení vědy do průmyslu a zneužití vědy při pokusech na lidech ve vyhlazovacím táboře Auschwitz (Osvětim).

Following the unprovoked invasion of Ukraine by the Russian Federation on 24 February 2022, the Czech Academy of Sciences came out with an offer of support in the form of fellowships for (post)doctoral researchers who are fleeing the war-ridden country. The opportunity to continue research in a safe environment is provided by the *Researchers at Risk Fellowship* programme, which was approved by the Academy Council of the CAS on 8 March 2022. "This year, the fellowship will focus on applicants from Ukraine, after which the programme will consider applications from other countries where researchers are threatened by war or persecution. The Academy wants to support at least 50 Ukrainian researchers by the end of 2023," explains David Honys from the Academy Council, with whom we spoke about the immediate response of our institution.

On 4 March 2022, researchers who have contributed to the advancement of the Czech Academy of Sciences were awarded honorary medals. The recipients include mathe-

matician Jana Musilová and historian Lydia Petráňová, with chemists Bohumil Štíbr and Karel Ulbrich awarded in memoriam. Eva Zažímalová, President of the CAS, opened the ceremony at Vila Lanna in Prague, emphasising that each of this year's awards reflects not only the research careers of the laureates, but also their personal qualities: "We are proud to honour four individuals who, in addition to their unquestionable expertise in their field, are bearers of high moral credentials that we can all be inspired by."

A team of scientists from the Institute of Molecular Genetics of the CAS has succeeded in identifying one of the principles by which our immune cells distinguish pathogens from the body's own cells. The distinction is made by way of a system that scientists have likened to a "mail order service". Teaching cells intentionally transfer information to those cells learning how to recognise safe molecules. The study was published in the prestigious *eLife* scientific journal.

VĚDA FOTOGENICKÁ

PAVEL BALÁŽ

Fyzikální ústav AV ČR

Mytí oken: Během pandemie bylo třeba mýt okna častěji...

A VĚDA A VÝZKUM

Akademie věd
České republiky

Oficiální magazín AV ČR

Populárně-naučné časopisy **ZDARMA**

Všechna periodika, která Akademie věd ČR vydává,
jsou zdarma **online** na stránkách www.avcr.cz/casopisy.

www.avcr.cz

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává

Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
IČO 60457856

Adresa redakce

Odbor akademických médií DVV SSČ AV ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
tel.: +420 221 403 513
e-mail: wernerova@ssc.cas.cz

Šéfredaktor

Viktor Černoch
e-mail: cernoch@ssc.cas.cz

Editor

Luděk Svoboda
e-mail: svobodaludek@ssc.cas.cz

Redaktoři

Jan Hanáček, Leona Matušková,
Zuzana Šprinclová a Markéta Wernerová

Fotografka

Jana Plavec

Produkční

Markéta Wernerová

Korektorka

Irena Vítková

Překladatelka

Tereza Novická

Sociální sítě

Petr Čieslar

Grafika

Josef Landergott a Luděk Svoboda

Redakční rada

Markéta Pravdová (předsedkyně), Ondřej Beránek (místopředseda),
Martin Bílej, Eva Doležalová, Zdeněk Havlas, Jiří Chýla, Jiří Ludvík,
Ilona Müllerová a Kateřina Sobotková

Elektronický měsíčník *AB / Akademický bulletin* vychází jednou měsíčně kromě července a srpna (10× ročně) výlučně pro vnitřní potřebu Akademie věd ČR. Uzávěrka dalšího čísla je vždy **do konce předchozího měsíce**. Číslo 3/2022 vyšlo 31. března 2022.

Jakékoli šíření části či celku v libovolné podobě je bez písemného souhlasu vydavatele výslovně zakázáno. Nevyžádané materiály se nevracejí. Za obsah inzercí redakce neodpovídá. Změny vyhrazeny.

Všechny texty stejně jako fotografie na str. 2, 3, 4, 9, 11, 13, 14, 17, 19, 21, 22, 24–25, 28 jsou uvolněny pod svobodnou licenci CC BY-SA 3.0 CZ.

Máte námět na téma nebo byste chtěli přispět článkem do rubriky „Z pracovišť“? Napište nám na cernoch@ssc.cas.cz nebo svobodaludek@ssc.cas.cz.